Izhaja vsak dan razen sedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR IX. | CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 17. AVGUSTA (AUGUST) 1916. | ŠTEV.—NUMBER 66.

Združene države postajajo mornariška sila.

Ponesrečen cestni rop.

EMBARGO ZA TISKOVNI PAPIR. — OVČICE V AUSTINU ŠE VEDNO OBIRAJO SVOJEGA SVETNIKA. — STEFANSSON ŠE NE VRNE LETOS. — BERLOGI ZA POHUJŠANJE DEKLET ODKRITI. — DELODAJALCI RADI OBLJUBLJO, PA NE DRŽE BESEDE. — NEZGODA NA ŽELEZNICI IN DRUGE VESTI.

Misterijozen umor.

Washington, 16. avgusta. — Senatna mornariška predloga je bila v kongresni zbornici sprejeta. Nasproti je glasoval edini socialistični kongresnik Meyer London in par demokratov. Združene države so s tem storile prvi korak, da bodo tekmovale v oboroževanju z evropskimi velesilami.

Kongresnik Kitchin, vodja demokratov v kongresu, je napadel predlogo in izjavil, da se radi nastopa nekaterih demokratov sramuje v gotovih stvareh, da je demokrat. Dokazoval je, da dandanes ni vzroka, da se zgradi ogromno brodovje, ker so velesile vsled bitke na morju oslabljene.

Sprejet je bil tudi predlog, da se moštvo mornarice pomnoži na 74 tisoč mož.

Chicago, Ill., 16. avgusta. — Policija je prijela tri nevarne ptičke, ko so v Grand parku hoteli oropati Henry Feldmana in gdč. Reno Woodovo.

Woodova je pričela klicati na pomoč in prihitel je policaj Jones. Ko je trojica zagledala policaja, jo je vbrala urnih nog. Jones je streljal in tako vstavil S. Rayborna, ki je paroliran iz države poboljševalnice v Pontiacu. Kasneje je policija aretirala Edward Fayja in Thomasa Martinez; prvi je paroliran iz poboljševalnice v Pontiacu, drugi je pa pobegnil iz prisilne delavnice v Chicagu.

Washington, D. C., 16. avgusta. — Kongresnik Hastings iz Oklahome je predložil kongresni zbornici rezolucijo, v kateri priporoča, da predsednik proglasi embargo za tiskarski papir, dokler zvezna komisija ne poda poročila o situaciji.

Austin, Ill., 16. avgusta. — Rev. R. H. F. Gairdner še nima miru in njegova zadeva še vedno straši v javnosti.

Ovčice episkopalne cerkve sv. Martina so obdržavale sejo in po dolgotrajni debati prišle do izjave, da je odvisno od obnašanja svetega moža v Detroitu, kjer se je sešel z Ančko Stearnsovo, če pride zopet za pastirja v Austin.

Pametnim ljudem že cela komedija preseda.

Chicago, 16., avgusta. — Policija se trudi, da bi odkrila misterij, ki zakriva smrt 21letnega Anthonyja Schracka in Hermana Toolega, ki so ju našli mrtva v hlevu, poleg njiju pa prazno steklenico žganja.

Žrtvi sta kupili za 15c žganja v Goldbergovem salunu. Vzela sta žganje v hlev za hišo, v kateri Schrack stanuje. Kmalu potem so ju našli mrtva.

Policija je najprvo mislila, da sta rabila steklenico, v kateri so bila zdravila za konje, pa se je kmalu prepričala, da ni na pravi sledi. Žganje Goldberga so preiskali kemično, pa ni bilo v njem sledi o strihninu, s katerim sta bila Schrak in Tooleg zastrupljena.

Kasnejše preiskave so dognale, da je bil Schrack zelo varčen. Imel je nekaj prihranjenega denarja in je bil zavarovan za $1000. Policija zdaj išče, kdo je bil interesiran, da potegne njegovo zavarovalnino.

Nome, Alaska, 16. avgusta. — Vilhjalmur Stefanson, kanadski raziskovalec Severnega Ledenega morja, ki je odpotoval na ledeno polje v letu 1913, se najbrž letos še ne povrne v civilizirane kraje, temveč nadaljeval bo z odkritji na novoodkriti Prince Patrickovi zemlji. To vest so prinesli člani Stefanssonove ekspedicije, ki so se vrnili s škuno "Alaska."

Chicago, 16. avgusta. — Pedro Fabrique je počasi in veličastveno kot kralj stopal po North ave. proti svojemu domu na 240 E. Huron ulici. Na telovniku je blišćala zlata verižica, okrašena z diamantnim priveskom, ki je obudila pozornost dveh banditov. Pomolila sta mu samokrese pod nos in ga po roparski navadi oprostila zlata in draguljev.

V tem trenotku se je prikazal krog vogala avtomobil. V njem sta sedela dva detektiva: Henry Henry Jacobsen in W. Kelly. Enega lopova sta takoj imela, drugi je pa skočil na voz ulične železnice. Še le po daljši gonji so prijeli tudi tega bandita, ki je pa na begu vrgel od sebe zlatnino in dragulje.

Michigan City, Ind., 16. avg. — Edward J. Fogarty, jetničar državne ječe, je razpisal ponudbe za oddajo 2,500 akrov sveta v najem, na katerem bodo delali kaznenci, ki niso trdnega zdravja.

Washington, Pa., 16. avgusta. — [illegible] tovorna vlaka Baltimore & Ohio železnice. Tri osebe so mrtve in več jih je ranjenih.

Washington, D. C., 16. avg. — Cena pšenici gre kviško in demokratični vodje hočejo predložiti kongresu, da prekliče vojni davek izza špansko ameriške vojne za mešano moko. Tak predlog je bil stavljen v zadnjem kongresnem zasedanju, pa ni bil sprejet.

McAllen, Tex., 16. avgusta. — Kako delodajalci delajo z miličarji, katerim so vse obljubili, preden so odšli na mejo, dokazuje obvestilo, ki sta ga poslali Lackawanna železniška družba in Mutual Life Insurance Co. vsem uslužbencem iz newyorške divizije, ki so kot miličarji na mehiški meji.

Družbi obveščata uslužbence, da morajo vprašati, da se jih odpusti iz službe, ali pa izgube plače, ki so jim bile obljubljene ob času mobilizacije.

New York, 16. avgusta. — Najhujše je za kaznence, da po prestani kazni ne more nikjer dobiti dela, če ima še tako poštene namene, da se poboljša. Neumni ljudje kažejo nanj s prstom, šepetajo drug drugemu na ušesa, da je sedel v ječi in nastopajo tako sovražno proti njemu, da kaznenec podere vse svoje dobre sklepe in se pogrezne zopet v hudodelstvu.

Policajski komisar Arthur Woods je že pred leti prišel do prepričanja, da je treba kaznencem po prestani kazni pomagati do dela, če se jih hoče obvarovati, da ne zaidejo zopet na hudodelska pota. Ustanovil je posebno ligo, ki ima namen kaznencem pomagati do dela in jim svetovati v slučajih potrebe.

Zdaj je priredil "Narodni jetniški odbor" večerjo, na kateri so bili gostje komisar in bivši kaznenci. Poročilo o delu lige je dokazalo, da je edina prava pot, če se hoče kaznence obvarovati, da ne ostanejo v človeških nižinah, da se jim poskrbi delo. Kaznenci, katerim je liga preskrbela delo, delajo in so zadovoljni s položajem. Neki bivši kaznenec zasluži celo $1,500 na leto.

(Dalje na 2. strani, 5. kolona)

IZ DELAVSKEGA SVETA.

Ošabnost jeklarska trusti se drobi.

Nesramno kapitalistično časopisje sumniči nedolžne delavce.

Mornarji vstajaje proti svojim izkoriščevalcem

Mogočneži počasi odnehavajo.

Chisholm, Minn., 16. avgusta. — Trustovci so pričeli počasi spoznavati, da vsi njih cekini, ki jih imajo shranjene v blagajnah, ne spravijo koščka rude na površje, če ne grodo pod zemljo štrajkujoči rudarji in prično zopet sukati krampe in lopate.

Dne 12. avgusta je trust poslal par svojih zastopnikov v Chisholm, da se dogovore s štrajkarji in se sklene mir. Predlagali so, da naj se sklepa o miru le za Chisholm, druge naselbine na renču, naj se pa pusti na miru. Pri volji so sklepati mir le s tukajšnimi lokalnimi voditelji stavke in nekim meščanskim odborom; priznajo vse zahteve, le pogodbe ne podpišejo z unijo.

Štrajkajoči rudarji so takoj spoznali, kam pes taco moli in odklonili so take pogoje. Geslo štrajkarjev je: zmaga za vse in ne samo za enega. Zmaga more biti za vse rudarje na Mesaba in Kuyuna renču in ne za posamezne naselbine. Dokler jeklarski trust ne prizna za vse rudarje enake pravice, se ne vrne niti eden štrajkarjev na delo.

Železne rude danes primanjkuje in 500,000 tisoč ton jekla potrebujejo samo za granate, ki so naročene za zaveznike in morale biti izdelane do septembra 1917. Če se gospodje trustovci [illegible] bo železne rude, ne bo jekla. — Poročevalec.

Kapitalistično časopisje namiguje.

La Salle, Ill., 16. avgusta. — Danes ponoči je izruhnil ogenj v tukajšnji cementovni, ki so ga ognjegasci imeli kmalu pod kontrolo. Goreti je pričelo vrhu velikega skladišča in ogenj se je razširil, preden so dospeli ognjegasci na lice mesta. Škodo cenijo od 50 do 100 tisoč dolarjev.

Delavci v cementovnah že dalj časa stavkajo in kapitalistično časopisje namiguje, da je bil ogenj podtaknjen.

Kapitalistično časopisje ne dolži direktno štrajkarjev, da so podtaknili ogenj, a že to je sumljivo, da trdi, da je bil ogenj podtaknjen. Odkod ve kapitalistično časopisje, da je bil ogenj podtaknjen, kdo ga je podtaknil in kdo ima koristi, če je bil ogenj podtaknjen?

To so vprašanja, na katera naj kapitalistično časopisje odgovori, mesto da kar tjevendan sumniči.

Cementovna je zavarovana, da ne more notri niti eden štrajkarjev. Štrajkarji nimajo najmanjše koristi, če tovarna zgori, ker bi morali čakati, da zgrade novo, četudi bi bila stavka končana. Na pogorišču vendar ne morejo delati.

Koristi od požara imajo le najeti klateži, ki sumničijo štrajkarje kot požigalce, da družbi dokažejo, da so potrebni.

Če v kraju, v katerem se vrši stavka, teče življenje mirno, se ne zgodi nič izrednega, ni nemirov, postanejo najeti klativitezi nepotrebni in družba skrči število teh nebojihtreba. To so vzroki, da klateži provocirajo štrajkajoče delavce, dokler ne pride do nemirov; če se pa delavci ne dajo provocirati, pa vprizore nekaj, da dokažejo svojo potrebo. Ali ni to jasno?

Ali cestnoželezniška stavka zopet izbruhne?

New York, 16. avgusta. — Cestnoželezniški uslužbenci grozé, da obnove stavko, če ne sprejmejo 70 uslužbencev v službo, ki so bili odpuščeni od New York Railways družbe, ker so bili delovni za organizacijo.

Uslužbenci, ki so se pred kratkem organizirali, zahtevajo povečanje mezde, zboljšanje delovnih razmer, deveturni minimalni in deseturni maksimalni delavnik. Plačilno lestvico zahtevajo naraščajočo od 29c do 33c na uro.

Boj proti črni listini.

Duluth, Minn., 16. avgusta. — Tisoč velikih tovornih parnikov bo ostalo zasidranih v lukah Velikih jezer, če zastavkajo mornarji.

Mornarji, organizirani v mornariški uniji, ne zahtevajo poboljšanje mezde, marveč hočejo odpraviti knjižice, v katere zapisuje kapitan, kako se mornar zadrži in obnaša.

Olander, tajnik mornariške unije, pravi, da knjižice služijo za bojkotiranje neljubih mornarjev. Vsaki kapitan obdrži knjižico, če mornar pusti ladjo, ko kapitanu ni všeč.

Mornarji so siti tega jerobstva in zahtevali bodo, da se knjižice odpravijo. Če družbe ne priznajo te zahteve, bo stavka.

Železniške družbe postajajo zopet trmoglave.

Washington, 16. avgusta. — Predsednik Wilson je za danes odredil še eno konferenco z zastopniki železniških družb, ker se prejšnje končale brez vspeha. Od [illegible] konference se je zvedelo toliko, da železniške družbe nočejo priznati osemurnega delavnika in prepustiti vsa druga vprašanja razsodišču.

Zastopniki železniških uslužbencev so imeli danes počitek, ker bo predsednik imel konferenco z njimi v četrtek.

Sliši se, da je predsednik predlagal železniškim družbam, naj sprejmejo vse zahteve železničarjev vsaj začasno, da se pokaže v koliko bodo prizadeti dohodki železnic.

Kljub temu, da so včeraj pričakovali, da bodo železniške družbe priznale osemurni delavnik in da se druge sporne točke predlože razsodišču, so železniške družbe vse odklonile.

Predsednik Wilson je dal razumeti železniškim družbam, da imajo vladni uslužbenci osemurni delavnik in da je v ljudstvu razpoloženje, da se kongres zavzame za stvar in uredi delovni čas za železničarje s postavami.

Chisholm, Minn., 16. avgusta. — Od kapitalistične strani se sliši, da bo železorudniška družba odslovila vse priganjače in nadpriganjače, ki so od rudarjev zahtevali in jemali denar in druge reči.

Dne 11. avgusta je prišel superintendent od šinangijskega rudnika v unijski urad od I. W. W. in vprašal navzoče štrajkajoče rudarje, če imajo dokaze, kar govore. Rudarji so odgovorili: "Prisegli smo, da je resnica in če je treba, priseženo še stokrat. Po teh besedah je mož odšel.

Govorica se širi, da so trije vsemogočni jamski kapitani (keptni) izginili, neznano kam. — Poročevalec.

Breezy Hill, Kans. Dne 4. avgusta se je tukaj vstrelil rojak

(Dalje na 2. strani, 6. kolona)

VREME.

Chicago in okolica: v četrtek gorkeje; v petek deloma oblačno in dež.

Illinois: v četrtek gorkeje na severu in središču; v petek deloma oblačno in dež.

Temperatura v Chicagu: najvišja 78, najnižja 69 stopinj.

Rusko in nemško poročilo sta v nasprotju.

Rusi so pričeli z ofenzivo v Perziji.

RUSI POROČAJO, DA SO VZELI JABLANICO. — NEMCI PRAVIJO, DA SO RUSKI NAPADI ODBITI. — HUDI BOJI NA TALIJANSKI FRONTI. — BALKANSKA OFENZIVA SE VODI BOLJ V ČASNIKIH KOT NA BOJIŠČU. — NEMČIJA PONUJA RUMUNIJI KOS AVSTRIJE? — ANGLEŽI IŠČEJO NOVO POSOJILO V AMERIKI.

Na italijanske baterije padajo bombe iz letal.

Dunaj, 17. avgusta prek brezžične postaje Sayville. — Skupina nadvojvode Karel. — Na fronti južno od Dnjestra se ni nič važnega dogodilo.

Na višinah severno od Mariampola je naš ogenj razpršil naskakujoče konjeniško brigado.

Med Dnjestrom in južno od Zalog se vrše hudi boji.

Sovražni poizkusi, da bi napredovali južno od Dorozanke, so ponesrečili.

Zapadno od Kozive so naše čete podile plenečo sovražne tolpe.

Blizo Avgustove in Zborova so bili ruski napadi odbiti in ujeli smo 300 mož.

Jugozapadno od Podhaviena in ob reki Stokhod so bili ruski napadi odbiti.

Kupi ranjenih in mrtvih Rusov pokrivajo bojišče.

Splošni položaj.

Ruska in italijanska fronta sta središče najhujših bojev v zadnjih štiriindvajsetih urah.

Petrograd uradno poroča, da so Rusi vzeli Jablonico in še dva druga mesta v Karpatih. Jablonica je zelo strategična pozicija, ki leži 15 milj južno od Dalatina in par milj iztočno od glavnega prelaza na ogrske planjave iz Bukovine. Odtnar je prišla avstrijska armada v Karpatih pod generalom Pflanzerjem v kočljiv položaj, kajti lahko se zgodi, da jo Rusi odrežejo od ostale avstro-nemške črte v Galiciji. Dalje poroča Petrograd, da prehajajo ruske čete čez Zloto Lipo severnoizočno od Stanislava, ali ti prehodi so ovirani po topniškem ognju Avstro-Nemcev, ki ljuto branijo nadaljne pozicije pred Lvovom. Ravno tako je ob reki Seret, kjer se vrše krvavi boji noč in dan. Dunaj niti Berlin ne omenjata nove ruske ofenzive v Karpatih v svojih današnjih poročilih, pač pa pravita, da je prodiranje Rusov povsod ustavljeno. Skoraj neverjetno poročilo ima ruski vojni urad o številu vjetih Avstro-Nemcev. Pravi namreč, da so armade generala Brusilova od 2. junija do 12. avgusta vjele 358.602 mož in vplenile ogromno množino topov, strojnih pušk in drugih reči.

Poročila iz Rima so večidel neuradna. Eno tako poročilo se glasi, da so Italijani ob Jadranskem morju oddaljeni le še trinajst milj od Trsta, a v drugem pripovedujejo, da je Tolmin v ognju in da je padec tega mesta le še vprašanje par ur. Dalje poročajo Italjani, da je avstrijska flota zapustila Pulj in odplula neznano kam. Uradno poroča Rim o hudih bojih na kraški planjavi, zapadno od gore Zagrad in iztočno od Gorice, s čimur se strinja Dunaj.

Na Francoskem divja že tretji dan topniško bombardiranje, ki je vsekakor znamenje novih ofenzivnih napadov. Angleži so imeli nekaj spopadov pri Pozieresu in Francozi pred Verdunom, toda o kakih posebnih vspehih se ne more pohvaliti nobena stran.

Na Balkanu se nadaljuje artilerijsko bojevanje in zavezniki poročajo, da so okupirali še več vasi v okolišu jezera Doiran.

Na turškem bojišču grozi izpremenba položaja. Rusi so začeli protiofenzivo v Perziji in potisnili Turke nazaj. V bojih v zapadni Armeniji ni nobenih poročil.

Uradna poročila slede:

Angleško poročilo.

London, 16. avg. — Izvzemši manjših infanterijskih spopadov v okolici Pozieresa, kjer utrjujemo naše črte, ni nobenih izprememb. Na obeh straneh divja hudo artilerijsko bojevanje od Ancre do Somme.

Francosko poročilo.

Pariz, 16. avg. — Noč je potekla mirno na fronti od Šampanije do Argonne. Blizo Harazee se je približala naši črti nemška patrulja, katero smo odpodili. Na fronti pred Verdunom je bilo živahno bombardiranje v okoliših Thiaumonta, Fleury in Vaux-Chapitre.

Nemško poročilo.

Berlin, 16. avg. — (Zapadno bojišče). V pondeljek popoldne so Angleži ponovili svoje napade na naše pozicije na črti Ovillers-Bazentin-le Petit z veliko silo. Posrečilo se jim je pridobiti nekaj tal v naših zakopih ob cesti Thiepval-Pozieres, ali včeraj zjutraj smo jih zapodili nazaj. Drugi napadi so odjenjali še preden je prišel sovražnik do naših zakopov. Francozi so dvakrat ponovili svoje brezvspešne napade med Maurepasom in Hemom. Vroči artilerijski dvoboji se razvijajo na vsi fronti med Ancro in Sommo. V ostalem ni kaj poročati, razen da omenimo spopade južno od Armentieresa, pri Artoisu in na desnem bregu Mese (Verdun), ki pa so brez resultata.

(Rusko bojišče). Fronta maršala Hindenburga: Vsi ruski napadi v okoliših Luba in Graberke, južno od Brodija, so bili odbiti.

Fronta nadvojvode Karla Franca: Ruski napad v okolici Zborova in Konjučev, ob cesti, ki drži iz Brzezanije v Kozovo, zapadno od Monastirskaje, je bil brez vspeha. Sovražnik je ostavil mnogo mrtvih.

Rusko poročilo.

Petrograd, 16. avg. — Ob ustju reke Prut v Karpatih je sovražnik pod pritiskom naših čet ostavil Jablonico, katero smo okupirali. Južno od tega kraja smo ponovno okupirali Vorohko in Ardjelijev ob Prutu in vjeli 1006 Avstrijcev. Prehod naših čet čez reko Zloto Lipo se nadaljuje. Na mnogih krajih nas ovira pri gradnji mostov avstro-nemška artilerija. Naše delo se vrši spričo močnega ognja iz sovražnih topov in strojnih pušk. V tem okolišu smo vjeli 413 mož in sedem častnikov ter vplenili tri strojne puške. Naše prodiranje proti zapadu ob gornji Stripi se nadaljuje. Na črti Bistrica - Solotvina naše čete vspešno prehajajo na zapadne brege reke.

Armade generala Brusilova so od 2. junija do 12. avgusta vjele skupaj 350.845 avstro-nemških vojakov in 7757 častnikov in vplenile 405 topov, 1326 strojnih pušk, 338 min in bombometov ter 292 municijskih vozov.

(Kavkažko bojišče). Naše čete v okolici Sakiza (Perzija) so začele z ofenzivo in okupirale močno turško pozicijo. Turki se umikajo pred našo kavalerijo proti jugu.

Avstrijsko poročilo.

Dunaj, 16. avg. — (Rusko bojišče). Fronta nadvojvode Karla Franca: Iz fronte južno od Dnjestra ni nič posebnega. Na višinah severno od Mariompola so naši topovi razpršili napadujočo brigado kavalerije. Na fronti med Dnjestrom in točko južno od Zaloćev se vrše vroči boji. Sovražni poskus prodiranja južno od Dorozanke se ni posrečil. Blizo Zborova in Avgustove smo odbili

(Nadaljevanje na 3. strani, 1. stopec.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) in Canada $3 na leto, $1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo $4.50 na leto, $2.25 za pol leta, $1.15 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENIC NATIONAL BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $3 per year; Chicago and foreign countries, $4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Nazadnjaški gospodarski načrti.

Danes so skoraj vsi državniki prepričani, da prične gospodarska vojna, ko poleže bojni krik na bojiščih in se sklene mir. Vsa znamenja kažejo na to, da krvavi vojni sledi gospodarska vojna, in za to vojno se pripravljajo tudi Združene države. Kdo je mislil, da ne bo gospodarske vojne po končani svetovni vojni, so ga nasprotno lahko prepričale gospodarske konference zaveznikov v Parizu in centralnih sil v Berlinu, Budimpešti in na Dunaju. Sploh so pa zavezniki že proglasili gospodarsko vojno proti trgovcem in industrijalcem v nevtralnih deželah, ki tržijo s centralnimi silami. Bojkotirali so 69 ameriških tvrdk in angleški križar je v Pacifiku zasegel blago od zaveznikov bojkotirane tvrdke, ki je bilo namenjeno na Filipinsko otočje: iz nevtralne dežele v nevtralno deželo.

Če se ta gospodarski boj izvede, potem bomo imeli največji konkurenčni boj med dvema gospodarskima enotoma. Prav lahko se to zgodi, ker kapitalisti v hrepenenju po nakopičenju miljonov in maščevalnosti postajajo slepi za vse, kar govori in dokazuje, da je tak boj brezmiseln in trajno neizvedljiv Vsled kapitalistične proizvodnje so postale mednarodne zveze narodov tako tesne, da se ne more velikega producijskega ozemlja kar meninič tebinič izločiti trajno iz trgovine, ali ga pa obdati s nekakšnim namišljenim kitajskim zidom, da bi vanj ne prihajalo blago. Pa še nekaj drugega je. Delniško podjetje, ki je v Ameriki, v Nemčiji ali na Angleškem, ima po celem svetu raztresene kapitaliste — delničarje. Ameriški kapitalisti vlagajo denar v nemška, francoska, angleška ali ruska podjetja, ravnotako pa kapitalisti drugih narodov nakladajo denar v nemška, francoska in druga podjetja. Pred vojno je imela parobrodna družba "Cunard Line" velike koncesije v Avstriji. Neka kanadska železniška družba ne imela komisije za železniške razgledne in spalne vozove na železnicah. Denar avstrijskih kapitalistov je bil naložen zopet v drugih podjetjih v inozemstvu. Če kapitalisti nalagajo denar, ne vprašajo, če je to sovražna dežela, ampak se prepričajo, koliko profita bo dajal naložen denar v podjetju, preden ga naložé. V sedanji vojni so n. pr. naloženi miljoni v ameriških tovarnah, ki izdelujejo strelivo za zaveznike. Tovarne za strelivo nosijo velik profit in zato se izplačavanje nalagati denar.

To resnico poznajo tudi kapitalisti, ki se ne dajo slepo voditi od šovinističnih strasti, marveč računijo trezno, na kakšen način bi pomnožili profit. Glasovi, ki so poročali, o čim se je sklepalo na teh konferencah, povedo, da ni vladala najlepša harmonija na konferenci v Budimpešti in v Parizu in da so se pojavila različna mnenja glede gospodarskega boja po končani vojni.

Vstajajo pa še druge težkoče. Poleg vojskujočih sil imamo tudi nevtralne sile. H kateri gospodarski enoti naj se pridružijo nevtralne sile? Z bojkotom, kot so pričeli zavezniki, ne pojde. Kapitalisti, dasiravno so mednarodni, so toliko solidarni, če se enemu izmed njih in iz iste dežele stopi na rep, da zacvilijo vsi. To se je pokazalo tudi pri bojkotu ameriških tvrdk. Sploh je trgovina Združenih držav z vsemi vojskujočimi evropskimi silami tako obširna, da se Združene države ne morejo pridružiti eni ali drugi gospodarski enoti, če nočejo vtrpeti tako velike škode, ki jim jo ne more poravnati ena samo gospodarska enota. Združene države so takorekoč prisiljene radi lastnih interesov, da se ne pridružijo ne eni in ne drugi gospodarski enoti, četudi odhaja vedno več ameriških produktov v Južno Ameriko in v Kitaj.

Še večje težkoče pa nastajajo pri majhnih nevtralnih državah v Evropi, ki so navezane na sirovine iz inozemstva. Te države bi prišle v skrajno nevaren položaj, ker jih ena gospodarska enota ne more zalagati z vsemi surovinami, ki jih potrebujejo. Te države bi prišle med dva ognja in tak položaj je trajno nevzdržljiv in struna, ki se jo napenja, mora prejalislej počiti.

Anglija je napravila več poizkusov, da bi Združene države pridobile za gospodarsko zaveznico. V ta namen je bilo spisanih več člankov, ki so slikali vraga na steno, češ, da bo Nemčija po končani vojni vrgla produkte po tako nizki ceni na trg, da ne bo mogel nihče z njo konkurirati. Če bi bilo to resnica, in bi Nemčija res po končani vojni lahko producirala najcenejše med vsemi narodi na svetu, potem bi Anglija ne zahtevala, da se Nemčijo osami z visokim colninskim tarifom in uvozno prepovedjo, temveč bi vstopila za odprto trgovino in odpravo obrambne colnine. Angleški kapitalisti bi našli indirektna pota, če ne direktnih, da naložé denar v nemških podjetjih, ker bi nosila največji profit.

Med Angleži samimi se oglašajo ljudje, ki pravijo, da je neumnost videti konkurentinjo v Nemčiji po vojni, dočim vidijo konkurentinjo v Združenih državah. Tako se je izrazil britski trgovski ekspert sir Alfred Mond in tako menda misli tudi angleška vlada, čeprav javno vpije, da se mora organizirati gospodarska enota zaveznikov proti centralnim silam, ker je državni zakladnik McKeene prepovedal položiti vrednostne papirje kanadskih železnic kot varnost za najeto posojilo v Združenih državah. Pri tem je dejal sledeče pomembne besede: "Kontrola Združenih držav nad kanadsko industrijo in železnicami je enaka nesreči."

Nazadnjaških gospodarskih načrtov ni lahko izvesti. Kapitalistični razvoj se ne da vkovati v spone, kot si nekateri domišljajo. Kapitalistični razvoj gre svojo pot, in če se mu hoče pot omejiti, vdari prek nje, in gre in drvi, dokler ne bo dosegel svojega najvišjega vrhunca. Zanj ni meje, zanj ni utesnitve, dokler ne spolni svoje zgodovinske naloge. Toliko bolje za človeštvo, ker bo toliko preje vdarila ura socializma in zapel mrtvaški zvon kapitalističnemu konkurenčnemu sistemu.

EASTERN BATTLE FRONT AND TEUTON COMMANDING GENERALS.- TOP TO BOTTOM. VON HINDENBURG, LEOPOLD OF BAVARIA, VON LINSINGEN, VON KOEVESS

Photos by American Press Association.

Vzhodno bojišče, nemški in avstrijski generali, ki zapovedujejo na tej fronti. Linsingen je zadnji nemški general, potem se pa vrste avstro-ogerski generali od Terszstyanszkega do Planzer-Baltina.

Gospodarstvo, gospodinjstvo in znanstvo.

Naše gospodarsko vprašanje.

(Konec)

Dobil bi lokalno podporo, in ne bo dolgo, da bo ta prilika zasedena. Zakaj bi jo torej ne zasedel Slovenec, če je kateri pripraven za to stvar. Saj ni res, da moramo biti vsi majnerji, delavci. Zakaj bi ne bilo med nami več podjetij, več gospodarjev. Zbudimo se in ne mislimo samo na jamo in na baro.

Le tole grdo navado opustimo. Če postanemo gospodar, podjetnik, trgovec, mojster, "boss" če znamo angleško, ne pozabimo, da smo Slovenci. Imamo med nami premožene podjetnike, ki so za slovenstvo zgubljeni. To je največ zato, ker niso imeli dovolj izobrazbe, in mislijo, da so vsi Slovenci taki tepci, kot so bili oni, predno jim je sveti duh dal znanje angleškega jezika. Brez teh bomo tudi shajali. Njih naj bo sram; rojaki naj se jih pa ogibljejo ker oni ki zataje jezik svoje matere, niso vredni nobenih ozirov.

Kar se pa tiče množine naših ljudi, možkega in ženskega spola, naj stremijo postati farmerji. Prilike doseči lepo premoženje so iste na farmah, kakor v trgovini ali pri obrti, samo, da je delo bolj težavno, vsaj s prva in da je treba imeti večji kapital. Starejši možje naj bi rajše kupili vsaj deloma obdelane farme ker je začetek in uspeh veliko hitrejši in lažji kot pa, če se naseli v gozd. Kdor pa ima že gozd, isti naj da sčistiti in obsejati pet do deset akrov zemlje predno se naseli. Na ta način bo zamogel delati življenje; kdor se pa naseli naravnost v gozd ima pa težko borbo z naravo, posebno če nima nikogar, ki bi se brigal, da bi spečal les. Les se lahko proda, a človek, ki ne pozna razmer, ne trge, ki ne zna jezika, ne bo mogel ganiti in opeharjen bo na vseh straneh.

Našim mlajšim ljudem, do 30 let starosti, se ne more dovolj priporočati, da si kupijo po vsaj 40, boljše 60 ali 80 akrov zemlje. Več kot 80 akrov je sicer dobro imeti, če ima človek denar, da vse plača in lahko vse izrablja. Če pa leži zemlja predolgo mrtva, pride draga, če se računijo obresti in davki. Na 60 do 80 akrih napravi rodbina dobro življenje. Seve to je odvisno od istih, ki delajo, od kapitala in pa mnogo tudi od zemlje.

Našim ljudem se je ob času zemljiške manije prodajal pesek v Michiganu in močvirje ali pa izčrpana hribovska zemlja v Missouriju. Pisec si je sam ogledal vse kraje, kjer so Slovenci kupovali zemljo, in ni pretirano, če se reče, da so Slovenci zgubili zadnjega pol desetletja pri kupovanju zemljišč, naseljevanju in izseljevanju blizu četrt miljona dolarjev. To je ogromna svota za narodič kakor smo, in da se to omeji, da se zabrani slepo drvenje v boj z divjo naravo, zato si smatrajmo za našo nalogo poučiti isto večino našega naroda, ki bi našla v farmerstvu najboljše življenje.

Pred vsem naj bo pribito, in to si naj zapomnijo ljudje, da je treba okoli $1500.— za začetek farmerstva v pogozdenih krajih. V naseljenih krajih, v starejših kmetijskih državah in okrajih naš človek ne more misliti na nakup farme, ker je zemlja predraga, če je kaj vredna. Kdor ima malo denarja stori bolje, če gre v kraj, ki še ni razvit in raste v gospodarstvu z razvojem kraja. S $1500.— je dovolj če se kupi 40 akrov; k večjem 60 akrov. Za 80 akrov je to premajhna svota. Pogodba naj se naredi tako, da se plača vsaj ena tretjina cene in potem dve leti nič, ostanek pa v teku osmih do desetih let. Tudi z obrestmi naj se računi; čez šest odstotkov ni za plačati. Ko je človek že naseljen naj gleda, da ma vsaj tisoč dolarja ostane. Povdaril sem že prej, da naj ima pet do deset akrov očiščenega in obsejanega s travo in deteljo predno se naseli. [redacted] Novonaseljenec naj si postavi skromno hišo, ker neumno je delati lepe hiše v gozdu, dokler ni sredstev na razpolago. To napako sem opazil marsikje med rojaki. Za farmerja je hlev tako pomemben skoro kot hiša, zato naj postavi prostoren, svetel, prezračljiv, gorak hlev za konje in krave. V Nelleyville, Mo., sem bil pri nekem rojaku, ki je zgubil par lepih konj, ker ni imel pravega hleva za nje. Hišo napravil je pa lepo za razmere. Hlev je velikega pomena za farmerja.

Mlekarstvo je najbolj priporočljivo, ker se smetana vsaki dan proda za lep denar. Krave hočejo pa krme tudi po zimi, zato sem dejal, da naj ima človek 5 do 10 akrov čistega in obsejanega predno se naseli. Brez tega je težko gospodariti, in če ni denarja in ne krav, mora iti človek ven za delom, ki se dobi v kempah in pri gradnji ter vzdrževanju potov.

Priporočljivo je nabaviti si vsaj 4 dobre molzne krave, ki se dobe po $60.— do $70.—, in pa, če mogoče, enega konja, boljše plemensko kobilo. Krav in konj ne kupujte starih. Potem pa ni druzega kakor vzeti v roke sekiro in pričeti s čistenjem, ki ni tako težavno kakor zgleda, če se ne kupi zemlja, ki ni preveč težko za čistiti. Takih kosov se naj rojaki ogibljejo, ogibljejo se naj tudi mokre zemlje, preveč peščene in preveč kamenite zemlje. Tu in tam kak kamen ni nobena zapreka, tudi nekoliko peščena zemlja ne v državah kot Wisconsin, kjer je dovolj dežja. Mokra zemlja je kisla, trda, če se posuši, in ima največkrat negativno veljavo. Zatoraj je najbolje kupiti zemljo od poznanega človeka na katerega se sme zanesti, in pa vsak naj prej svet pregleda predno šteje denar.

Važna stvar pri kupovanju farme je tudi cesta. Nikdar ne kupite zemljo daleč od ceste, četudi vam agent obeta cesto takoj jutri. Čudno, da o tem noben rojak ne piše, saj so jih naši agenti vendar toliko zapeljali v tem oziru. Težko si je predstavljati, kako težko je znositi vse domov na hrbtu; vendar je med rojaki več takih siromakov. Predno se prične s čistenjem zemlje, naj se zbere najboljši stavbiški prostor. Ta naj bo malo vzvišen, suh, prilagoden k cesti, in tu naj se pusti drevje za senco. Za čistenje naj se odloči nekaj akrov. Poseka naj se najprvo grmovje in drevje, ki nima trgovske vrednosti, to je tanjše kot 4 do 5 palcev. Boljše drevje naj se potem poseka za hlode za na žago, za bolce, za klafterska drva, itd., da se dobi takoj denar. Po tleh ležeča stara debla, takozvani "windfalls", naj bo kakoršen les hoče, samo da se skup drži, se lahko proda v apnenice, če se neče doma sežgati. Sčiščena zemlja naj se takoj obseje z deteljo in travo, sicer bo grmovje zopet zrastlo. Velika pomoč pri čistenju je živina, ki požre ves mlad narašč aj. Štorov ni treba odstranjevati, ker segnijejo v nekih letih, izven smreke, ki menda nikdar ne segnije in jo je najboljše takoj odstraniti z dinamitom. Pri čistenju je pa velika razlika. Poznam zemljo, kjer se lahko sčisti vsak teden en aker in kjer ni skoro nič štorov; nasprotno pa poznam zemljo, katera vzame po 14 dni, da se očisti aker. Glavno pa je, da čistimo dobro zemljo. Kjer raste bor in cedra (fir and cider) bo preveč stalo za čistiti, četudi je zemlja dobra; kjer je lipa, gaber, javor, breza sploh trdi listnati les, tam ni težko čistiti ogibati se pa je iglastega lesa in pregostega brezovja. Najložje je čistiti tam, kjer je pred leti pogorelo, in če je bila taka zemlja takoj po požaru obsejana, je to velike vrednosti za naseljenca.

Našim mladim ljudem, posebno onim, ki še niso daleč čez 30 let bi bilo svetovati, da bi se zanimali za farmerstvo in da bi štedili z ozirom na ta cilj. Ostali naj bi pri industriji in naj bi dali nekaj akrov sčistiti. Če pridejo slabi časi, gre človek vedno lahko na svoje, ko se pa nekaj prihrani, se človek lahko naseli na svojo lastnino, kjer bo sam svoj gospodar, in kjer bo dovolj dela in jela.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Elwood, Ind., 16. avgusta. — V neki kolibi na tukajšnjem karnevalu je Yahoee igral divjega moža. Njegova naloga je bila pred zijalastim občinstvom jesti žive kače, ki jo je tudi dosledno spolnil.

Njegova delodajalca sta menila, če človek ves božji dan je kače, ni lačen in mu nista hotela kupiti večerje. To je divjega moža tako ujezilo, da je dobro namlatil svoja delodajalca, pobral kače in pobegnil.

Columbus, O., 16. avgusta. — Tukajšnji mlini so podražili moko vseh vrst za 65c pri vedru. Cene so sedaj sledeče: Zimski izdelek $7.80, najbelejša moka $8.40, pomladni izdelek $8.25.

New York, 16. avgusta. — Policija je prišla ob pravem času na lice mesta, da je vbranila tatvino svile v vrednosti $2,500 na 225 Fourth ave.

Trije vlomilci so nakladali svilo na voz, v katerega je bilo vpreženo staro kljuse, ko so prišli nenadoma policaji Stohl, English in Cronin in jim zmešali streme. Prijeli so tri vlomilce, četrti, ki je stal na straži, jo je pa popihal, ko je videl, da prihajajo policaji.

New York, 16. avgusta. — V New Yorku so odkrili dva kinematografična gledišča, ki sta imela namen mlada, neizkušena dekleta zvoditi v hišo sramote. Tako je izpovedal Yuse Botwin, kralj trusta za trgovino z belimi sužnicami, pomožnemu državnemu pravdniku Smithu.

S prosto vstopnino in slaščicami so vabili zvečer dekleta na v hodni strani mesta v ta berlogov.

Iz teh berlogov so jih potem zvabili na avtomobile, v gostilne dvomljivega značaja, kjer so dekleta pogrezale vedno globlje.

Botwin je izpovedal, da je zvodil nad sto deklet.

Wentworth, N. C., 16. avg. — J. W. Slaughter, bivši policajski načelnik, je bil radi vboja obsojen na dve leti ječe, ker je ubil Thomasa Weaverja. Sodišče pa je obsodilo tudi, da mora vdovi plačati $400 in da ga okrajni kosarji lahko oddajo v delo tistemu, ki zanj največ ponudi.

Njegova žena je takoj izjavila, da bo stavila največjo ponudbo.

Tak zakon je prava farsa. Človek mora presedeti kazen v ječi, ali pa delati za tistega, ki mu največ ponudi, kot črna živina, medtem ko bogatina lahko odpijo sorodniki, da lepo doma živi, je in pije.

Kajne, pred zakonom smo vsi enaki.

Minneapolis, Minn., 16. avg. — Republikanski predsedniški kandidat Hughes ni imel tistega sprejema v mestu, kot so ga pričakovali njegovi prijatelji.

O njegovem sprejemu piše "Labor Riview:"

"Ljudstva ni bilo, ker je odšel izmed tistih sodnikov, najvišjega sodišča, ki je sankcioniral plembo domov klobučarskih delavcev v interesu šiloških delodajalcev v Danburyju, Conn."

Hud tobak je, ampak resnica je vsaka beseda.

Iz delavskega sveta.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Frank Paulich radi bolezni, ki je počasi pa gotovo spodjedla življenje.

Njegov 20letni sin Louis Paulich, ki je delal v rovu štev. 1 Sheridan, je po izjavi zdravnikov za vedno nezmožen opravljati tako težje delo. Padla je namreč nanj skala in mu zdrobila noge. Fant je bil edina opora drtinji ves čas očetove bolezni. Poleg svojih odvetnikov je poneslo Louis Paulich tožil Sheridan Coal Co. za odškodnino v znesku kaj nad $4000.00, ktera mu je po glasom državne odškodninske postave, Sheridan Coal Co. je na to bo odgovorila, da ona ne [illegible] rova, v kterem je bil L. Paulich pobit. Odvetnika sta nato vložila tožbo proti Sheridan Coal Co., Cormick Coal Co., Dickinson Co. in Edwards & Co., ktere baje vse v zvezi in kontrolirajo omenjeni rov. — Celo sam John Campbell, odvetnik kompanije, je izjavil, da bo skrbel zato, da ponesrečeni fant dobi kar mu gre, ker vidi, da je nesreča, ki je zadela družino res velika. Upati je torej, da L. Paulich v kratkem ne bi po postavi mu pripadajoče odškodnino.

Aurora, Minn. V nedeljo je prišlo kakih tristo štrajkarjev v Biwabika. Po pohodu so imeli v socialistični dvorani sejo, ki je trajala do večera. Več [illegible] štrajkarjev je ostalo tu do drugega jutra. Izgredov ni bilo.

VSAK dobar član Slovenske narodne Podporne Jednote naročnik "Prosvete".

Evropska vojna, mednarodne in inozemske vesti.

(Nadaljevanje iz prve številke)

sovražni napad in vjeli 300 Rusov.

Fronta maršala Hindenburga: Južnozapadno od Podkamena smo odbili sovražni napad v gostih masah, ki je sledil večurnemu bombardiranju in streljanju s plinskimi granatami. Sovražnik je imel velike izgube. Rusi so ponovili napad in bitka se še nadaljuje. Pri Hulevičih, ob Stokhodu v Volhiniji, so Rusi vprizarili nekaj napadov, ki so bili odbiti. Južno od Stobičev smo reokupirali peščen hrib in vjeli branitelje.

(Italijansko bojišče). Močne italijanske sile so napadle naše pozicije med Sokvico in Ipavico iztočno od Gorice, toda mi smo jih odbili. Na višinah San Gabriele in Svete Gore se vrše topniški dvoboji. Na pobočju gore Civaron v suganski dolini smo odbili dva napada. V noči 14. avgusta je naš zračni škvadron bombardiral z dobrim vspehom postaje v Ronchi Chetrevermegliano in v San Canciano ter sovražne baterije pri Tržiču ob ustju Soče. Vsi letalci so se povrnili.

Italijansko poročilo.

Rim, 16. avg. — Enajsti armadni zbor je zadnjo noč odbil vse protinapade na karški planjavi. Včeraj so naše čete napadle sovražne črte zapadno od gore Zagrad in Pečinke in osvojile več zakopov. 1419 Avstrijcev poleg 33 častnikov je padlo v naše roke. Vroči boji se vrše na hribih iztočno od Gorice in tudi tam smo okupirali nekaj zakopov in vjeli 220 Avstrijcev. Na ostalih frontah je sovražnik demonstriral proti našim pozicijam na gorah Plana, Colombara, Cimone, Seluggio in Pasubio; povsod je bil odbit. Sovražni letalci so metali bombe na Tržič in Ronchi, toda brez škode.

Balkansko bojišče.

Solun, 16. avg. — Zadnjo noč je zavezniška infanterija napadla bolgarske postojanke v vznožju hriba šte. 227 in okupirala še več vasi v bližini jezera Doiran. Artilerijsko bojevanje se nadaljuje.

Nemčija razpolaga z Avstrijo.

Bukarešt, 16. avg. — List "Epocha" piše, da je Nemčija ponudila Rumunski kos avstro-ogrske za teritorija (najbrž v Erdelju), če obdrži navtralnost do konca vojne.

Maščevanje za umorjene pomorščake.

Berlin, 16. avg. — Brezžično v Sayville). — Nemška vlada je danes sporočila parlamentu, da bodo zeppelini maščevali brutalen umor nemških pomorščakov na submarinki, ki so ga izvršili zadnjo jesen angleški mornarji ladje Baralong. Izjava se med drugim glasi:

"Nemška vlada je zavgrla posredovala v slučaju umora našega moštva na morju po moštvu Baralonga in seje odločila za represalije proti Angliji. Nemška vlada ne mara plačevati zločina z zločinom, da bi na isti način morila angleške vjetnike, toda prepričati hoče angleško ljudstvo, da lahko obračuna z njim za umor naših pomorščakov. Odslej zanaprej se bomo ozirali na civilno prebivalstvo Anglije kolikor nam dovoljuje mednarodni zakon in mesta, ki imajo količkaj militaristične važnosti, si bodo zapomnila slučaj Baralonga."

Anglija ne bo več importirala municije.

London, 16. avg. — Nižja zbornica se je včeraj bavila z vprašanjem municije in minister E. Samuel Montgau je izjavil, da je zdaj produkcija municije na Angleškem večja za 94 odstotkov kakor je pa bila leta 1914. Dalje je rekel, da zdaj producirajo v štirih dneh več granat za težke topove, kakor pa so vse lansko leto. Izdelek strojnih pušk je zdaj štirinajstkrat večji, kakor je bil lani. Končno je rekel Montgau, da bo Anglija v kratkem nehala z importiranjem municije iz Amerike.

250 miljonov za Anglijo.

New York, 16. avg. — Tukajšnji bankirji so se zedinili za posojilo v svoti $250.000.000, ki ga bodo dalo Angliji. Posojilo se izvrši v par dneh in bo nosilo pet odstotkov obresti. Zapade v dveh letih.

Francija je že napravila osem miljard.

Paris, 16. avgusta. — Vojni izdatki Francije koncem julija t. l. so znašali $7,800.000 (sedem miljard in 800 miljonov); drugi izdatki vlade so bili pet miljard. Povprečno stane vojna Francijo vsak mesec 998 miljonov.

26 miljonov ljudi je pokrila vojna!

Berlin, 16. avgusta. — "Die Frankfurter Zeitung" prinaša ocenitev izgub vseh vojskujočih se držav na podlagi poročila, ki ga je izdalo neko društvo v Copenhagenu. To poročilo navaja sledeče izgube:

Angleži so izgubili 808.000 mož, ubitih, ranjenih in kar jih pogrešajo. Samo na morju so izgubili 19.000 mož in vjetih je kakih 50 tisoč.

Francoske izgube se cenijo na ravno toliko.

Italija je izgubila več kot 200.000 mož.

Rusija ima največje izgube, ki so naravnost ogromne: 8,500.000 mož! Računajo, da je med temi najmanj poldrugi miljon samo ubitih.

Belgija je izgubila 200.000 mož in Srbija dvakrat toliko.

Vse izgube zaveznikov se računajo na deset miljonov mož, med katerimi je okrog 2,800.000 ubitih.

Centralne sile (Nemčija, Avstrija, Bolgarija in Turška) so pa izgubile okroglo okrog enajst miljonov mož; tukaj so všteti ubiti, ranjeni in pogrešani oziroma vjeti.

Skupaj torej v dveh letih vojne 21 miljonov mož. (Dobro znajo kositi kronani kosci!)

Japonska pošilja vojaštvo v Mandžurijo.

Tokio, 16. avgusta. — Vlada je odredila, da se pošlje vojaška ekspedicija, obstoječa iz kavalerije, infanterije in vojaške policije, v Čeng-Čijatun, Mandžurija, kjer so pred kratkem kitajske čete napadle in pognale v beg japonsko garnizijo. Boj je nastal zaradi tekme med kitajskimi in japonskimi trgovci.

VESTI IZ MEHIŠKE MEJE.

— San Antonio, 16. avgusta. — Guverner Dunne je včeraj obiskal oddelke illinoiske milice, ki je tukaj vtaborjena. Pri tem je hotel poskusiti nekaj vojaškega življenja in je marširal tri milje s prvo brigado, jedel vojaški kruh, prespal zadnjo noč v šotoru in kopal strelni jarek v bližini taborišča. Izjavil je, da se po vseh teh poskušanj dobro počuti. Guvernerjev obisk je v zvezi s preiskovanjem čet, a mogoče ima tudi opraviti s pritožbami miličarjev glede slabe obskrbe, ki se zadnje čase zelo množijo. Večina miličarskih čet je vsak dan na pohodih in pri strelnih vajah.

Iz slovenskih naselbin.

Indianapolis, Ind. Umrla je tu rojakinja Marija Repše, rojena Škrajnar, doma zi vasi Lože pri Boštanju na Kranjskem. Stara je bila 22 let; v Ameriki je bila 3 leta in eno leto poročena. Zapušča tukaj žalujočega soproga, v stari domovini pa mater. Bila je članica J. S. K. J.

DOPISI.

Pittsburgh, Pa.

Tu se dela s polo paro, delo se dobi, stanovanje in hrano tudi. V Carnegie tovarni je štrajk. Kakor povsod se tudi tu dobi nezavedne delavce, ki skebajo in baje je med njimi tudi en Slovenec.

V G. N. čital sem dopis iz Detroit, Mich. Neki tamkajšnji rojak zelo hvali odnotne razmere, češ da toliko in toliko delavcev dobi delo, posebno v Fordovih tovarnah. Dopisnik je pozabil omeniti, da je samo v enem dnevu pustilo delo 924 delavcev! Ne mislite torej rojaki, da jim tam mana kar z nebes pada. Tudi stanovanje in hrano je težko dobiti; jaz celih sedem dni nisem mogel dobiti "boarda". Rojakom ne svetujem hoditi tje, dokler ne pišejo za svet tamkaj živečim znancem. — Toliko v pojasnilo.

Z svobodomiselnim pozdravom
John Ban.

New Duluth, Minn.

Dolgo se tudi jaz pripravljam, da bi napisal par vrstic v naš edini delavski dnevnik, katerega sem tudi jaz težko pričakoval. Evo me sedaj! V prvih vrsticah bom poročal o delavskih razmerah. Tu imamo eno cementno tovarno, v kateri je zaposljenih kakih 5 do 600 delavcev, potem imamo jeklarno, tako imenovano Steel Plant, v kateri je zaposljenih do 2100 ljudi. Obe tovarne lastuje U. S. Steel Co.

Razmere so take kakor povsod; človek mora garati 11 oziroma 12 ur, ker tovarne obratujejo noč in dan. Za to garanje se dobi miloščine od $2.50 na dan in naprej, seveda kdor ima večjo plačo, mora že nekaj znati, kajti gospodje baroni tiščijo svoje mošnje in jih ne odvežejo v korist delavcem, kateri so jim napolnili te mošnje, pač pa razsipavajo naše krvave žulje, kadar je njim v korist. Naprimer za njih stranko v volilni borbi, ali pa kadar kaka njihova gospodična napravi banket pajčkom. Zatorej delavci, ki spadamo v delavski razred, združimo se skupaj in bodimo trdni kakor zid od grada. Ne dajmo se od agitatorjev kap. strank, pač pa glasujmo vsi za delavske kandidate, ker to je edina pomoč, da bomo strli verige, v katere smo vkovani. Ker sem v prvih vrsticah obljubil da bom opisal delavske razmere, sem že malo predaleč zabredel, zatoraj naj to cenjeni čitatelji ne zamerijo. Zdaj vam hočem navesti nekaj staroveških šeg in navad, ki jih hočejo tu vpeljati.

Obe omenjeni tovarni sta last ene družbe. Ako se zameriš v eni, ni dela za te v drugi. Torej ti ne kaže drugega, kakor povezati culico in reči good bye, ter oditi v druge kraje za delom.

Nadalje gosp. bossi hočejo, ako hočeš ti pustiti delo, da jim poveš 3 dni prej, da boš pustil, v slučaju pa, da se ti zameriš bossu, te odslovi tisto minuto. Tu v jekalrni imajo sistem, da glavni časovodja (chief time keeper) jemlje vse ljudi v delo, to pa zato, ker on skoro vsakega pozna, če je le enkrat delal za kompanijo, in kdor je na črni listi, mu ne da dela. Če mu ravno manjka delavcev, mu pa da tako del, da ga človek ne prenese. To so kratki ali resnični podatki od tukaj; lahko bi jih še več navedel pa težko pišem, ker moja roka je le privajena težkemu delu. Upam pa da se br. urednik ne bo preveč jezil nad mojimi vrsticami in da jim bo dal prostora v Prosveti. Seveda pike, klicaje, vejce in narekaje bo moral sam uvrstiti, ker jaz sem že pozabil, kam se kaj pritisne.

Il koncu pozdravljam vse rojake širom Unije, listu Prosveta pa želim, da bi prihajal v vse slovenske hiše v Ameriki in to še letos.

Abukebr.

St. Louis, Mo.

Nimam veselih novic poročati, pač pa žalostno. Zaitsnila je za vedno svoje oči skrbna mati svojim otrokom zvesta soproga svojega moža in prva članica društva Planinski Raj, štev. 107 S. N. P. J., sestra Alojzija Cankar. Bolehala je več mesecev na proletarski bolezni "jetiki", ter zapušča žalujočega soproga in 4 nedorasle otroke. Pretresljivo je bilo, ko je najmanji deček klical najdražje mu na svetp—**svojo mater!** Ali vsi njegovi klici in potoki solz so ostali brezuspešni. V grobu je zdaj, v tisti ozki domačiji, kjer ni boja za obstanek, ne veselja, ne britkih solz. Ljubko jo je sprejela mati zemlja, kakor miljone in miljone pred njo. V črni zemlji bo čakala svoje nad vse ljubljene otročiče, svojega soproga, brate in sestre, kateri pridemo za njo. Slavna S. N. P. J. je zgubila z njo zvesto članico, kateri je bila ponos do smrti.

Predraga naša sestra Alojzija, odšla si iz naše srede, v večnost. Odšla si Ti, Tvoj spomin pa živi med Tvojimi brati in sestrami. Počivaj v miru!

Soprogu, oziroma bratu Vincencu Cankarju, kakor malim otrokom, izrekam svoje sožalje ob toliki in britki izgubi.

Ni dolgo temu, ko se je pripetil smrtni slučaj tudi v našem društvu, Planinski Raj, štev. 107 S. N. P. J. Brat Josip Peteros si je končal svoje mlado življenje v 27 letu svoje starosti. Kaj je prav za prav bilo krivo, da je občepriljubljeni brat segel po nevarnem orožju in si pognal kroglo v prsa, je še danes uganka. Še dnevniki so si drugi dan popolnoma nasprotovali v poročilih. Bil je doma iz Boršta, pri Trstu. Zapustil je mlado vdovo, z dvema otročičema, v starosti 6 mesecev in 2 leti.

Pri pogrebu omenj. brata zaslužni vso čast tukajšnji hrvatski župnik, kateri je na željo vdove pokojnika cerkveno pokopal. Opravil je pri njem vse pogrebne obrede, sploh kakor je v navadi, in nikar ne mislite, da je zahteval za to kak denar. Tudi mi bratje, kateri smo bili z njim v cerkvi, seveda z regalijami dične S. N. P. J. in društva Planinski Raj, št. 107 še danes nismo slišali, da bi katerega oči bolele radi naših regalij, kakor se take komedije dogajajo v nekterih naselbinah.

Torej br. J. P. je bil samomorilec, bil je cerkveno pokopan. No sili smo neblagoslovljene regalije: računa ni bilo nič!

Vsa čast takemu župniku! Da bi le dobil mnogo posnemalcev. Ker se mi je to moje pisanje že precej zavleklo, je skoraj gotovo najbolje, da naredim sam konec, če ne bi mi ga br. urednik s škarjami pristrigel. Pač mora biti tudi malo straha.

V kratkem se zopet oglasim, ker gradiva imam v obilici.

Pozdrav!

M. C. — 2.

Pueblo, Colo.

Bližajo se splošne volitve. Kratka doba je še do teh. Vse mogoče stranke so napele vse moči, da izvojujejo zmago, da potem sedejo k jaslim in se rogajo delavstvu. Tudi v Pueblu se opaža divja tekma strank in strančič in tukajšnjega dnevnega časopisja. Oba tukajšnja dnevnika, večerni in zjutrajšnji, (angleška seveda) tekmujeta, kateri bode več papirja razmetal med volilce. Ker eden je demokrat, drugi republikanec, zastopata interese teh strank. To kratko dobo mora delavstvo vporabiti, da se čim več stori za delavsko zmago. — Kaj pa slovenski delavci? Večina je še nezavednih, večina ne ve, koga bi volili. Vsi se moramo potruditi, da jih poučimo kaj je delavstvo in kaj je kapitalizem, jim dopovedati, kje je končna zmaga za delavstvo. Poučiti jih moramo o socialistični platformi, poučiti jih, da le delavec, ki voli socialistične kandidate, voli delavsko.

Sad truda, dela in agitacije se opaža povsod. Torej kolikor več propagande, toliko več zavesti med nami. Delavsko časopisje je prvi agitator na polju izobrazbevalnega pomena in prosvete, ki ju moramo razširjati. "Prosveta", dnevnik in last Slov. Nar. Podporne Jednote, je v pravem pomenu besede izobraževalni organ Slovenske Narodne Podporne Jednote. Delavci sezite po njem. Čim več se naučimo, tem pogumnejši postajemo in nehote razširjamo to, kar smo se naučili.

Spominjam se, ko je neki slovenski list v napadih na Slovensko Narodno Podporno Jednoto rekel, da je v "Glasilu" vsaka deseta beseda "kapitalist" in "socializem," "socializem." Danes dotični list rabi sam take besede, ne samo on, ampak tudi drugi, celo pristno katoliški. Poprej si tega niso niti z eno besedico (klečeplaztvo je bilo pregloboko, če tudi je še danes) upali, češ delavci ne smejo vedeti, kaj je kapitalizem, kakor ne sme kmet na Kranjskem vedeti Darwinovega nauka o razvoju človeštva. In vendar je povsem naravno: denarni mogotci, ki posedujejo vso industrijo — so kapitalisti. Ali je na mestu kak drug izraz? Delavci, vse to nam dnevnik "Prosveta" pojasnjuje, nas uči, izobražuje. Naročite se nanj!

Katoliški duhovniki se jeze nad ljudmi, če jim pravijo: "farji". In vendar se župniki, ki sede na župnijskih stolcih, ne morejo jeziti radi tega. Vedo, da slovenski kmet, priseljen v Ameriko, ne postane mahoma inteligenca. Na Slovenskem pa duhovniki govore le o "farani." Torej: fara, farani in kdor vodi farane v fari mora biti enostavno njih "far". Kako enostavno, kaj ne?

Delavci, storimo delavsko dolžnost, in sezimo po delavskem časopisju (naročite si "Prosveto") in na dan volitve volimo delavsko, to je, oddajmo glasove za socialistične kandidate! —r.

West Point, O.

Že je več kot leto dni minilo, odkar sem se zadnjič oglasil v Glasilu S. N. P. J. Takrat se je pisalo in agitiralo za dnevnik in tudi jaz sem se bil oglasil v istem smislu, dasi sem si bil skoraj svest, da bo Glasilo postalo dnevnik brez mojega dopisa. Moja želja se je vresničila, samo to se mi čudno zdi, da je med 14 tisoč člani jednote, le nekaj nad 3600 naročnikov. Rojaki in bratje, potrudimo se, da vsaj še vsak enega pridobimo. Prosveta je lastnina delavcev, članov S. N. P. J. in pisana v naprednem in delavskem duhu. Če kak neveren Tomaž ne veruje, da mu bo list povsem ugajal, pregovorimo ga, naj si ga naroči vsaj za 4 mesece za poskušnjo. Prepričan sem popolnoma, da ga bo potem rad še naprej naročil.

Tu v tem kraju sem jaz edini Slovenec z družino. Precej pa je Slovakov in Poljakov. Delamo v premogovem rovu. Premog je visok 3 do 4 in pol čevlja. Dela se po tem, kakoršen je prostor. Kapitalist se nam ne da izkoriščati, pa saj ga tudi ne želimo, ker ni lepo in pravično, samo to nam naj bi dal, kar je našega.

Naj omenim, da ima kompanija tu svoj svet in ga razprodaja na lote; kdor kupi lot, mu kompanija tudi hišo postavi, seveda ne zastonj. Spomladi jih je postavila celo vrsto in zdaj jih zopet dela, tako da bo zrastlo kmalu celo proletarsko mesto.

Ako bi kterega zanimalo priti pogledat naš West Point, naj vzame vlak do Lisbon O., ali E. Liverpool, O., tam mu bodo pa že povedali kje je West Point. Seveda s tem nikakor nobenega sem ne vabim, ampak le povem, kje je to naše gnezdo, če bi bil slučajno kdo radoveden, ter nameraval priti sem pogledat.

Pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

John Poženel.

Na vežbališču.

"Kaj gledate tako otožno Mauzer. Baš kakor kitajski zmaj, ko mu začnejo rasti brke."

Iz malega vzroka velike posledice.

Civilist: To je prestrogo, da ste onega vojaka radi jednega gumba tako zaprli.

Stotnik: Tako! Ah pomislite posledice take nemarnosti. Kadar pričnejo krogije leteti v bitki, pa naj ga ena pogodi uprav na tisto mesto, kjer mu manjka gumb, pa imamo enega vojaka manj. In naj se to pri vsakemu dogodi, pa gre k vragu cela vojska!

VABILO NA VESELICO

pri otvoritvi dvorane, katero priredi društvo "Preporod," štev. 106 S. N. P. J. v Imperial, Pa. dne 4. septembra t. l.

Društvo bode pričakovalo druga društva na kolodvoru ob 8:30 in 10:45 min. zjutraj na Imperial, Pa.

Po obhodu sledi otvoritev dvorane in nastop raznih govornikov.

Potem pa ples in vesela zabava. Društvo bode spremljalo bratska društva na kolodvor ob 4:10 in 7:35 min. zvečer.

Na svidenje dne 4. septembra v Imperial, Pa.!

(X)

Ignac Murshetz.

DELO DOBI.

Petindvajset vlivarjev (squeezers in na beneč); kontraktno delo, stalno in dolgo trajajoče delo, nobenih sitnosti; dobri vlivarji zaslužijo $4.00 do $5.00 dnevno. Pridite takoj pripravljeni za delati.

TERRE HAUTE MALL & MFG. CO.
Terre Hautte, Ind.
(2. week 8.—14. — 8.—26.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: John Vogrič, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kuhelj, 9455 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Telephone Lawndale 4635.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4009 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODBOR:

Jože Ambrošič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Abney Ave., Rock Springs, Wyo.

POROTNI ODBOR:

Anton Hrast, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jože Radišek, 679 box, Smithon, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočevar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

UREDNIK "PROSVETE"

Jože Zavertnik, 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.

Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se imajo pošiljati na gl. tajnika.

Pritožbe glede neredenega poslovanja na predsednika nadznornega odseka Jože Ambrošiču.

Zadeve prepirljive vsebine predsedniku poretnega odseka, A. Hrastu.

Vse druge stvari, ki imajo stik s "Prosveto", izvzemši spremembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Naročite se na dnevnik "PROSVETA"

Najboljši slovenski dnevnik v Zd. državah. List prinaša dnevno dobre, poučljive članke, novice iz starega kraja in Amerike, sploh celega sveta, zanimive romane in zabavno čtivo.

Naročnina stane za celo leto $3.00, pol leta $1.50 za Zd. države. Za naročnike izven Zd. držav, izvzemši Canade, stane za celo leto $4.50, za pol leta $2.25. Enotako stane za celo leto $4.50 in pol leta $2.25 v mestu Chicago in So. Chicago.

Imena, naslove in naročnino pošiljajte na sledeči naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Vse poštne denarne nakaznice — Money Order, bančne drafti itako se naj naslovi na "Prosveta" S. N. P. J. Ne rabite osebnih imen!

Naši zastopniki so društveni tajniki.

Vse nadaljne pojasnila daje vsem rojakom upravništvo "Prosvete".

EMILE ZOLA:

DENAR.

Poslovenil M—k.

(Nadaljevanje)

Karolina ga je še vedno gledala in v njej se je pojavil velik nemir. Deček, čeprav podoben svojemu očetu, je bil nestvor. Polovico obraza je imel podaljšanega, nos mu je bil zavit na desno stran in glava je bila stlačena, kakor da bi bila potlačena že takrat na stopnicah, ko ga je njegova mati spočela med posilstvom. Fant je bil čudovito razvit v svoji starosti, ne ravno visok, toda širok, krepkih mišic in poraščen z dlako kakor prehitro dozorela zver. Njegove poželjive oči in strastna usta so bile oči in usta moža. Bil je prava slika spake z navidezne nedolžnim obličjem, iz katerega je odsevalo nekaj dekličjih potez, in z naglo razvitim moštvom, povzročajočim grozo in trepet.

"Ali se bojiš šole, moj mali prijatelj?" ga ogovori Karolina. "Zate bi bilo boljše v šoli kakor pa tukaj. Kje pa spiš?"

Viktor pokaže na slamnico, kjer je ležala ženska.

"Kaj? Z njo spiš?"

Evlalija je bila v zadregi in je skušala stvar olepšati.

"Naredila sem mu posteljico z majhno slamnico, toda morala sem jo prodati. Ljudje spijo, kjer morejo, kadar nimajo ničesar."

Mechainova je videla, da je najboljše, če poseže vmes, dasiravno je dobro znala za vse, kaj se je godilo.

"Kljub temu ni pravilno, Evlalija! In ti mala uš, zakaj ne prideš spat v mojo hišo, namesto da ležiš s to staro žensko?!"

Viktor se je pa postavil na kratki nogi, kakor da se s ponosom zaveda krivde.

"Zakaj ne bi spal z njo? Ona je moja žena!"

Evlalija se je zasmejala in njeno mehko meso se je valovilo pod tenko odejo. Hotela je prikriti zadrego, v katero jo je bil spravil mali paglavec, in zato je hotela prikazati vso stvar kot šalo.

"O, kajpada! Deček je pravi mož. Svoje hčere mu že ne bi zaupala, če bi jo imela."

Karolino je spreletel mraz in toliko, da se ni opotekla groze. Kaj, ali je mogoče? Deček pri dvanajstih letih, ta mala spaka — in s to štiridesetletno baburo, propalo in razjedeno vsled bolezni, na tej umazani slamnici in v tem brlogu, ki smrdi na smrt? . . . Oj, beda, beda! . . . Kako ti uničuješ in suješ v trohnobo vse! . . .

Na zaboj je položila dvajset frankov in naglo zbežala iz bajte in iz gnoja. Ustavila se je v hiši Mechainove, da se posvetuje z njo in pride do sklepa, pa naj pride, kar hoče. Naenkrat ji švigne v glavo srečna misel: Viktor mora v "Dom dela!" Da, ta zavod je narejen ravno za take mlade propalice, mizerno deco iz gnojišč in smetišč. V zavod, zavod! Tam se taki učijo dela in poštenega življenja. Viktor mora čimprej proč iz tega strašnega blata v novo življenje! Nato je sklenila sama pri sebi, da ne črhne besedice Sakardu, dokler ne bo deček očiščen in malo prerojen. Kakšno sramoto bi mu naredila, če bi mu pripeljala to spako kakoršen je zdaj! Nekaj mesecev bo zadostovalo in potem mu bo povedala, zadovoljna s svojim dobrim delom.

Ali Mechainova je imela druge muhe v glavi.

"Moj Bog, madama, storite z dečkom, kar hočete, ampak jaz hočem šesttisoč frankov brez odloga! Viktor ne gre iz moje hiše, dokler ne dobim šesttisoč frankov."

Karolina bi bila skoraj obupala. Ona ni imela toliko denarja in Sakarda seveda ne more vprašati. Zastonj je prosila žensko, da naj počaka.

"Ne, ne, jaz hočem denar! Če bi ne imela listin, bi se lahko obrisala pod nosom. Tukaj pa so dokazi in tu je račun."

Naposled je spoznala Mechainova, da je svota le prevelika in zbala se je, da morda ne dobi nič, ako ne pregovori Karoline.

"Dobro, dajte mi dvatisoč frankov in za drugo počakam."

Karolina pa je še vedno bila v zadregi. Premišljevala je, kje naj dobi dvatisoč frankov in tedaj se spomne na Maksima. Da, njega bo vprašala in njemu bo razodela vse. On je Sakardov sin in gotovo bo želel, da ostane sramotna afera v tajnosti; razentega bo gotovo rad dal denar, katerega mu oče povrne drage volje.

Karolina se je poslovila z obljubo, da se vrne drugi dan z denarjem in odpelje Viktorja.

Ura je bila pet in Karolini se je tako mudilo, da je takoj ukazala izvoščeku, čim je stopila v kočijo, da naj pelje naravnost k Maksimu v ulico l' Imperatrice. Ko je dospela tja, ji je povedal hišnik, da je Maksim zaposlen v toaletni sobi, toda on bo vseeno naznanil njen obisk.

Čakala je v sprejemnici. Bilo je majhno in privatno stanovanje, opremljeno s prilično mero komforta in luksusa. Sobe so bile okrašene s slikami in preprogami in iz njih je dihala gorka tihota in mehkoba, čeprav ni bilo nikjer znamenja, da stanuje tam kakšno žensko bitje. Maksim, mlad vdovec, ki je obogatel vsled smrti svoje žene, je uredil svoje življenje popolnoma sam zase in zaprl vrata kot praktičen samec vsakemu deljenju svojega življenja s kom drugim. Uživanje bogastva, za katerega se je moral zahvaliti ženski, je omejil samo na svojo osebo in sklenil, da nobena ženska na svetu se ga ne sme dotakniti. Greh z ženskami ga je bil tako pokvaril, da ga več ni mogel nadaljevati, ker je bil bolan posebno na želodcu. Že davno je opustil misel, da bo kdaj prišel v državni svet; tudi dirkališče je bilo zanj izgubljeno, pa naj bo dirka s konji ali z ženskami. Tako je živel sam, brez dela, popolnoma zadovoljen in srečen, uživajoč svoje bogastvo zmerno brez vsakih skrbi.

"Ako se potrudite, madama," pravi hišnik, ki se je vrnil, "Vas sprejme gospod naravnost v svoji sobi."

Maksim je smatral Karolino za domačo, odkar jo je videl vsak dan v očetovi hiši, kadar je prišel obedovat, ko je tako zvesto gospodinjila. Ko je torej stopila v označeno sobo, so bila okna zagrnjena in notri je gorel lestenec s šestimi svečami, ki so razsvetljevale prijazni prostor, podoben gnjezdu iz žameta in svile, podoben bolj ženski sobi z nizkimi gugalniki in z veliko posteljo, ki je bila mehka kot perje. To je bila njegova izvoljena soba, katero je opremil z najlepšim pohištvom, kar ga je dalo na razpolago zadnje stoletje.

Vrata v toaletno sobo so bila na stežaj odprta, na katerih se je pokazal Maksim.

"Kaj se je pa zgodilo? Ali je oče umrl?"

Imel je na sebi elegantni plašč iz bele tkanine, v katerega se je zavil, ko je prilezel iz kopalnice. Njegova koža je bila hladna in nežna in dičila ga je lepa dekličja glava z bistrogledimi, plavimi očmi, drugače je pa bila glava prazna. V kopalni sobi je bilo še slišati curljanje vode izpod napol zaprte pipe in širil se je vonj duhteče rože, ki se je spajal z mehkobo gorke vode.

"Tako hudo še ni," odgovori ona, ki je bila malo v zadregi vsled njegovega brezskrbnega vprašanja. "Kljub temu mi je hudo, da Vam moram povedati. Prosim, oprostite, da Vas nadlegujem!"

"Res je, da se mi mudi k obedu in imam še ravno dovolj časa, da se oblečem. Povejte torej, kaj je!"

Stal je pred njo, ona se je pa obotavljala kakor zatopljena v razkošje bogate sobe, v kateri se je nahajala. Obšla jo je strahopetnost in v hipu ni imela poguma, da bi mu povedala, po kaj je prišla. Ali je mogoče, da bi verjel Maksim, ki se valja v tolikem bogastvu, o eksistenci otroka na gnojišču Naplesa? Na eni strani taka nagota, lakota in smrad, na drugi pa toliko bogastvo, lepota in razkošje! Ali je torej res, da je denar — vzgoja, zdravje in omika? In če je bilo na dnu vedno človeško blato, ali ni civilizacija že od nekdaj stremela po dobročutju in blagostanju?

"Moj Bog, novica, ki jo prinašam, je strašna! Moja dolžnost je, da Vam povem. Prisiljena sem in potrebujem Vaše pomoči."

Maksim je poslušal. Sprva je stal, toda kmalu je bil tako presenečen, da je moral sesti pred njo, ker stati ni mogel več.

"Kaj? Kaj? Jaz nisem edini sin? — Ta je lepa! Kakor iz zraka prileti moj mali brat name in niti ne zavpije: "Pazi, kam padem!"

Karolina je mislila, da je Maksim v skrbeh zaradi očetove dedščine in je naredila tozadevno opombo.

"Hahaha! — Očetova dedščina!"

Maksim se je krohotal in gestikuliral z največjo porogljivostjo. Karolina ga ni razumela. Kaj vendar misli? Mar ne zaupa v velike nadarjenosti in neizogibno bogatstvo svojega očeta?

"Ne, ne, jaz ne potrebujem nikakoršne dedščine", nadaljuje Maksim med ironičnim smehom. "Toda novica, ki mi jo prinašate, je resnično čudna in zato si ne morem pomagati, da se ne bi smejal."

In Maksim se je smejal dobrovoljno in brezskrbno, kakor da se stvar čisto nič ne tiče njega; še pomislil ni, da li mu stvar lahko škoduje ali koristi. Čutil je le, je to očetova zadeva in ne njegova.

"Navsezadnje — kaj mene briga?" je rekel končno popolnoma mrzlo.

Šel je v kopalnico in se vrnil s koščkom školjke, s katerim is je začel strgati nohte.

"Kaj pa nameravate storiti z malo spako, gospa Karolina? V bastiljo ga menda ne bomo vtaknili kakor moža z železno masko!"

Karolina mu je povedala, da je treba plačati račune in deček pojde v zavod. Naposled ga je prosila, da ji naj posodi dvatisoč frankov.

"Vaš oče zdaj še ne sme vedeti o tej stvari in Vi ste edina oseba, na katero sem se obrnila, zato pa morate dati denar."

Maksim je pa odločno odklonil njeno prošnjo.

"Da bi dal denar za očetove grehe? Ne dam niti centa, dokler bom živ! Čujte, Karolina, taka je moja prisega! Če bi oče rabil samo cent, da prekorači most, mu ga ne dam. Razumete? Na svetu so neumnosti, ki so le preneumne in jaz se nočem smešiti."

Karolina ga je gledala s strahom. Velik nemir se jo je polotil in v hipu ni vedela, kaj mu naj še reče. Končno ji šine v glavo srečna misel.

"Očetu torej nočete pomagati, kaj pa meni? Ali posodite meni dvatisoč frankov?"

"Vam . . . Vam . . ."

Maksim je strgal nohte in jo gledal s svojimi čistimi očmi, kakor da bi hotel prodreti v zadnjo kapljo njene srčne krvi.

"Vam — da, drage volje. Zanesljiva žena ste in gotovo mi povrnete."

Stopil je k pisalni mizici in ji ponudil dva bankovca. Nato je pa vzel obe njeni roki v svoji in ju držal trenotek z izrazom prijateljske radosti kakor dober pastork, ki ima simpatije do svoje mačehe.

"Gospa, Vi imate neke iluzije do mojega očeta, ali ni res? Oj, nikar ne tajite, saj me navsezadnje nič ne brigajo Vaše privatne reči. Ženske so tako čudne . . . Mene samega včasih prime, da jih spoštujem in obenem priznam, da imajo ženske prav, če si iščejo užitek, kjer ga le dobijo. V slučaju, da Vas nekega dne moj oče slabo naplača, pridite k meni in potem bova govorila več o teh rečeh."

Ko je bila Karolina zopet v kočiji, se je nehote tresla, kakor da je ušla iz nevarnega prostora. Zdelo se ji, da še zmiraj diha gorkoto luksurijoznega Maksimovega stanovanja in vonja prijetno dišeč parfum iz njegove obleke. Njegove porogljive in zaničevalne besede, ki so veljale njegovemu očetu, so v nji obudile staro bojazen, katero je gojila napram Sakardu. Ampak ona se je hotela na vsak način otresti teh misli. V roki je tiščala dvatisoč frankov in to jo je umirilo. Njen načrt je bil, da jutri pred nočjo mora biti njen deček rešen iz greha.

(Dalje sledi).

JETNIK.

Milan Pugelj.

VI.

Vstal je, se nervozno umival in oblačil in pozvonil natakarju. "Odpeljem se!" je dejal. "Prinesite računu in spravite moje stvari takoj na kolodvor!"

Pred hotelom je požvižgal izvoščku, ker je bil truden, šibak in osabljen. Ko sta prevozila par ovinkov, je zagledal Teklo, ki mu je mahala z roko. Skočil je nenadoma kvišku in zakričal vozniku, naj ustavi. Tekla je odprla sama vrata kočije, sedla k njemu in rekla izvoščku: "Vozite malo naokoli! Ven!"

"Bomo zamudili vlak!" je rekel vozník.

"Se peljemo s prihodnjim!" je odgovorila in voz je zdrčal na desno med široke, puste in skalnate ravni.

"Vedela sem, da se boš odpeljal. No, saj si sam kriv vsega! Vsajaš se ,jeziš, tak si, kakor večina moških, ki mislijo vse naravnost kot po ravnilu. Saj je še dosti miren moj mož. Hudega ti ravno ni rekel!"

"Saj nisi slišala saj si se takrat smejala, kakor še ne zlepa!"

"Poglej ga! Ravno zato sem se, da sem laglje poslušala! — Veš, prav je, da zdaj greš! Ko se vrnem še jaz v naše mesto, bomo že stvar uredili. Najbolje bo, če mu enkrat rečeš, — tako s humorjem — da si se zaradi mene zaletel. Naenkrat si treščil z glavo nekam, kakor v brzojavni drog ob cesti. Šest zvezd si videl — zdaj je dobro. Ha, ha!"

"Zaradi njega ti je prav, da grem, zaradi oficirja! Ti si, oprosti mi, razžalil bi te — — "

"Neumnost, neumnost, neumnost! To je vendar njegov sorodnik, njegov bližnji sorodnik, ali se naj z moževimi sorodniki prepiram? Kako ti sploh misliš? — Obrnite, nazaj!" je zaklicala vozniku, vstala in zopet sedla ter vtikala drobno zlato uro za pas. "To sem nalagala svojega možička! No — a k stvari! Oficir je torej njegov sorodnik. Mislim, da je brat moža njegove sestre — sploh nekako tako. Poznala sta se tudi že davno prej. Ali, moj ljubi, kako bi te rada objela, pa ti morem stisniti le roko! Dobro se imej in name misli! Pridem kmalu! Ustavite!"

Odprla je naglo vrata, skočila na tla in izginila v zelenju. Voznik je vprašal: "Kam?"

"Na postajo!" je velel Kolar in se tja pripeljal. Na peronu je pil kavo in gledal topo med ljudi. V vlaku mu je delo prijetno ropotanje in drndanje, ker je ogluševalo in prekričavalo misli, ki so bile sitne in vznemirajoče. Rad bi bil kako zadremal, v lenem snu na vse pozabil, ali vsaj vse omalovažil. Ker mu ni šlo po sreči, je gledal mlado gospo, ki je sedela ob drugem oknu na isti strani, bila močna in zdrava in imela velike, modre in vlažne oči. Kako ljubi, kakšno je njeno življenje? Ali ni se mogel zanimati in gledal je zopet skozi okno po enolični krajini.

Kaj vse doživiš v kratkih mesecih? Kje in kdaj se je vse napovedalo prej samo z migljajem, samo s senco? Padlo je na tvoje življenje, kakor pade kragulj na piščе. Zapičilo je globoko svoje kremplje, dvignilo te s seboj in zdaj te nosi — adijo! Vse iz sitnosti v sitnost, od vraga do vraga. In tudi bolje noče biti. Teko dnevi, teko tedni, prišlo bi morda pozabljenje, ko bi ne vedel, da se ona pripelje jutri ali pojutranjem, da jo srečaš na cesti, kjer te obgovori, ali jo najdeš v lastnem stanovanju, ko se vrneš domov. In ustavljati se ne moreš! Živimo!

Doma je prešel prvi teden mirno. Da ni prejel od nje nobenega pisma, mu je bilo ljubo in neuljudno. Ko je zagledal skozi okno pismonošo, ki je krenil v vežo, ga je obšlo veselo pričakovanje. Morda je od nje? In ko je zagledal na svoji pisalni mizi par razglednic, se je prijetno iznenadil. Od nje so, od Tekle! In isti čas se je bal. Da bi vsaj ne pisala na odrptih kartah! Tudi uradniki na pošti so ljudje, ki ne znajo samo čitati, pač pa tudi govoriti. In mogoče, da bi videl pisanje kako njen mož ali tisti oficir. Ne, dobro je, ako ne piše!

Tretji teden je že rad gledal po ulicah za ljudmi in domneval kje spredaj ali kje zadaj Teklo, njen klobuk, njeno postavo, njeno hojo. Kdo bi bil n. pr. tisto tam spredaj z nojevim peresom na klobuku, kdo bi bil, če ne ona? Hitel je in se prepričal, da je to tuja, nepoznana dama.

Ko se je pripeljala nazaj v mesto, je prišla k njemu v stanovanje. Vrnil se je z jutranje šetnje in jo našel za svojo mizo. "O" — je vzkliknil, "o" — a dalje ni mogel. Preveč se je razburil in naenkrat se mu je nabralo v grlu nekaj rakavega, kar ga je sililo, da je kašljal. Ona se je tiho nasmejala, odložila klobuk in se ga oklenila okoli vratu. Poljubovala ga je dolgo in rekla prijazno in toplo: "Tega mi je manjkalo ves čas, tebe!"

Pomirila sta se.

"Jaz nisem nikoli šepnil o tem samemu tebi, nikoli nisem mislil in vendar je ležalo v moji glavi tako nekaj težkega, železnega, kakor bi imel kladivo na možganih. Veš, to je bila zavest, da je tik tebe tisti oficir."

"Trapica, velika trapica si ti, Kolarček! Niti od daleč ne, da ti povem odkrito! Veš, zakaj ga ne bi marala? Zato, ker ima tako čuden nos! Na prvi hip se ti zdi lep, vidiš ga bolj v celoti. A pozneje odpade celota in ostane ti samo nos. In ta nos je tako čudno dolg, tako čudno nagnjen in tako pretresljivo žalosten; prodira vso njegovo veselo naturo. Ako se ves obraz smeja, nos je žalosten. Če je še tako vesel, nos se ne briga za to. Visi po strani in žaluje in ti vidiš samo njega in ničesar drugega. Hahaha!"

"Nisem opazil!" se je smehljal Kolar.

"Nisi? Verjetno. Kdaj moški šele kaj opazite? Plamenčka ne vidi noben, šele takrat, ko gore grmade, se vam zdi, da je nekako tako ,kakor bi nekaj tlelo. No, tisti oficir — adijo! Zdaj smo se razšli inta pesem je preč! Saj ni nikomur nič. Nekega dne se je pritepel med naju dva kdo ve, katere zape so ga pripihale, nekega jutra ga ni bilo več in kdo ve zopet ,katera ptička mu je s krempeljčki pot kazala! Sami dolgovi so ga; še drugi dan so mu bili upniki za petami. Kaj pa ti je?"

"Nič!" je zakašljal Kolar. 'Kar pripoveduj!'

"Veš, ženk je pa vajen, zlasti omoženih. Med moža in med ženo se ti stisne kakor martinček med najožjo razpoko. Ozreš se, pa sedi na sredi in vse se ti zdi samo po sebi umevno in naravno. Kaj ne, jaz ga nisem nikoli videla, moj mož nikoli, no, pa smo v dveh dneh domači, kakor bi se izza mlada igrali na istem dvorišču. Kaj pa ti je?"

Kolar je bil bled in roka, ki jo drži okoli Teklinega pasa, se mu je tresla. Vstal je od nje z divana, pričel hoditi po sobi in dejal: "Ti, ti, Tekle, ti si mi vendar vse to pred par tedni popolnoma drugače pripovedovala!"

"Nalahko jo je nekaj spreletelo, ji šinilo po obrazu kakor prikrita rdečica in izginilo tako naglo, kakor bi ugasil luč. Rekla je najprijazneje: "Sedi!"

Kolar je sedel.

"Ne zameri! Hotela sem te malo preizkusiti, a vidim, kako si še vedno pozoren name! Ne, delala sem ti krivico. Samo ti si moj ljubi, moj edini!"

Ko je sam ostal, je dolgo premišljal, ali ima Strindberg prav o ženskah, ali nima? Ali res niso ne moralne, ne nemoralne, temveč — kakor je slišal nekoč pritožbe starega samca — moralne? Ali je res vse, kar imajo, tisto belo lepo telo, ki zdravega človeka mami in opaja, tisto telo, ki ž njim kramarijo, dokler je za to čas?

Ne, je dejal sam sebi, zašel si predaleč! Strindberg je imel tri žene in iz tistih treh je skopičil sodbo za vse. Vse njegovo delo ni vredno vere. Če je bil danes z Nietzschejem enih misli, je jutri to tajil, pojutranjem obžaloval. Ženske niso take, tudi Tekla ne! Če si vanjo zaljubljen, se ti zdi tudi tisto važno, kar nima zanjo nobenega pomena in o čemur govori, kakor je razmeram primerneje in kakor se lepše čuje. Zaljubljen moški je za žensko muka. Gleda jo kakor boga, povsod, z vsaki njeni besedi išče božanstva. Trpinči jo — —

Čez par dni je prejel od nje pismo, ki ga je čital s silnim ognjem. Povabila ga je za soboto dopoldne ob deveti uri k sebi. Šel je.

VII.

Nedeljsko dopoldne, ko se je vrnil Kolar z izpreboda in čital za svojo pisalno mizo, so se bližali zunaj po hodniku rožljajoči vojaški korabi. Nekdo je brisal noge pred pragom in potrkal na vrata. Vstopil je stotnik Matuž, salutiral, [illegible] daril vojaško s petami, da se [illegible] stro zazvenele ostroge se trdo [illegible] gibal in na vabilo sedel za mi[illegible]

"Kaj lepega mi vas prinaša[illegible] je vprašal Kolar in sedel ke[illegible]

"Lepega!" je ponovil stot[illegible] vtaknil svetlo in dolgo sabljo [illegible] noge, oprl nanjo beloorokovi[illegible] roke, jih malo ogledal in dod[illegible] "No, ne bi mogel ravno reči, [illegible] me, kakor ste se izvolili izra[illegible] prinaša k vam nekaj lepega. P[illegible] bi bil tako svoboden, da bi tr[illegible] ravno obratno. Ni ravno prije[illegible] stvar, ki me je privedla sem, v[illegible] dar ravno na takih krajih se [illegible] ko izkažejo junaki junake."

Kolar je postal bled, in ko [illegible] je oglasil, se mu je zaletela [illegible] "Da čujemo, izvolite — hm —"

"Po mojem izrecnem prin[illegible] vanju je prišel za mano moj [illegible] ri sluga, prostak lvica. Golijat [illegible] postavi ali pasje zvest. Menda [illegible] ga opazili v mojem stanovanju, [illegible] mara zadnjič, ko me ni bilo d[illegible] in ste se blagovolili odzvati po[illegible] bilu moje žene . . ."

"Jaz . . . oprostite, gospod, [illegible] razumem —"

"Sedite, prosim vas! Kdo se [illegible] zdaj razburjal? Zato pride že p[illegible] vi čas! No, kakor se mi zdi, [illegible] ga niste opazili. Po zvestobi [illegible] svojega sluge mi je prišlo v [illegible] pismo moje soproge, namen[illegible] vam. Odprl sem ga, prečital in [illegible] pisal in ga del v drugo kuv[illegible] Naslov sem napisal sam."

"Naslov, kakšen naslov?" —

"Vaš naslov! Zdelo se mi [illegible] da se ni treba pačiti in pok[illegible] jati pisave in zadel sem prav. [illegible] ste naslov, kajne, takorekoč in[illegible] gledali? Hoho. Vsebino sem si [illegible] pisal, imam prepis tukaj v žep[illegible] vam ga zaradi točnosti svojega [illegible] stopanja takoj prečitam. No, [illegible] grni se . . . evo! Moj ljubi! Po[illegible] se, pomiri se! Ti veš in tudi bo[illegible] da te imam zelo rada in zato [illegible] prosim, pozabi na vse moje sla[illegible] in pridi jutri v sredo predpo[illegible] ob desetih k meni. Z najve[illegible] hrepenenjem Te pričakuje T[illegible] vroča Tekla."

Kolar je bil bled, tresel se [illegible] in siknil je ostro in med zo[illegible] "Prosim nakratko!"

"Kar se bo dalo! Jaz sem [illegible] zal za sredo svojemu slugi, da [illegible] stno vse pregleda in mi poro[illegible] pel je od jutra do večera med [illegible] ma omarama, in ko sem mu p[illegible] dal, da ni Tekle doma in da [illegible] vstane in mi razloži, ni mog[illegible] noge. Udje so mu zaspali in [illegible] nili, lezel in kobacal je dolg[illegible] tleh kakor žaba. Potem mi je [illegible] vvil. Tista soba, kamor ste p[illegible] leži tako, da ji vzhaja sonce [illegible] no pred okni. Pri srcalu, torej [illegible] kako jugozapadno od sred[illegible] se objela prvič. Sluga pravi, [illegible] je zacvrkutnilo. Pozneje sta [illegible] la na divanu . . ."

"Tega ne prenesem! Stvar[illegible] kaj želite?"

"Vi torej vse priznavate?"

"To so druge stvari! Vaš [illegible] je lažnik! Tisto pismo — ali [illegible] tali Strindberga? Ali ste kaj [illegible] sili pri ženskah? Vrag ve, ka[illegible] finta je vse skupaj in vi pri[illegible] te nadme v paradi in z ostrog[illegible]

"Na divanu, pravi sluga, si [illegible] evrkutanju konca ne kraja. Ha[illegible]

"Prosil sem nehajte! To se [illegible] ri, ki jih človek doživi z žen[illegible] užitkom ali če jih pripoveduje [illegible] možu, so smešne, otročje, nev[illegible] moških ust . . "

"Ali ste vi tisti človek, ki [illegible] sešel z mojo v sredo dopold[illegible] mojem stanovanju in jo tik p[illegible] objel . . ."

"Ne! Ženske finte . . "

"Haha! Če bi vam rekel, d[illegible] sramujte, mislim, da ne bi s[illegible] pravemu! Strah vas obhaja!"

"Gospod! Ne pustim se [illegible] nisem sicer vojak, ali akade[illegible]

"Zato še najdeva priliko! [illegible] skakajte s sedeža, rekel sem k[illegible] najdete za razburjenje pot[illegible] priliko. Najprej priznajte!"

"Priznavam!"

"Kaj?'

"Da me vaša žena ljubi, d[illegible] je ljubila pred kakor vas, t[illegible] ko se ni pretakala po njej [illegible] kri mlade in lepe ženske, [illegible] dekliški šampanjec!"

"Nezanimivo! Kar je bilo [illegible] kakor sem postal jaz njen [illegible] me ne zanima!"

"Kaj mislite, če reče [illegible] pred svečenikom, da vas ljub[illegible] mislite, da vas zato res ljub[illegible] če ste takih misli, potem d[illegible] da vam očitam najrahlejše [illegible] nost . . ."

"Ona je moja žena i beda! [illegible] koni so zakoni! Glavno je [illegible] notek to, da ste priznali!"

"Priznal!"

(Konec prihodnjič.)